

Наука -
школі

ЯКІСНА ОСВІТА І НОВІ ВИМОГИ ЧАСУ

УДК 37.014.6:005.6

У статті обґрунтовується головне завдання всього суспільства й особливо освіти – підготовка людини до життя і діяльності в нових умовах, людини інноваційної, демократичної, самодостатньої, наголошується на принципі дитиноцентризму в значенні уваги до конкретної дитини з її сутнісними характеристиками.

Також автор визначає спосіб позбавлення формального підходу в навчанні: перетворити навчальну діяльність в органічне засвоєння знань в якості методології, основи діяльності людини в різних сферах життя.

Ключові слова: сутність змін нового часу, нові освітні завдання, затребувані типи особистості: інноваційна людина, самодостатня; принцип дитиноцентризму; знання як сутнісна складова особистості.

**Василь
КРЕМЕНЬ**

Президент
Національної
академії
педагогічних
наук України,
академік НАН і
НАПН України

Усе більш очевидним стає, що цивілізаційні тенденції розвитку сучасного суспільства ставлять нові вимоги перед людиною, а значить і перед освітою, яка відіграє вирішальну роль у становленні кожної особистості. Скажемо більше. В силу цих тенденцій наука як сфера,

що продукує нові знання, і освіта, що олюднює знання, робить їх дієвими, діяльними, об'єктивно висуваються в число головних пріоритетів будь-якого суспільства, що претендує на конкурентоспроможність в сучасному світі. Це вимагає від країни, що намагається бути конкурентоспроможною, по-перше, забезпечити пріоритетність освіти і науки і, по-друге, чітко визначити нові освітні завдання і рішуче та наполегливо взятися за їх реалізацію,

правильніше продовжувати і активізувати цю роботу, розпочату в українській освіті декілька років назад.

ІННОВАЦІЙНА ЗНАННЄВА ЛЮДИНА

Цілком очевидно, що розвиток людства набирає динамічнішого характеру. Про це свідчить аналіз будь-якої сфери суспільного життя. Зміна ідей, знань, технологій відбувається швидше, ніж зміна людського покоління. А це означає, що при звичній, традиційній освіті навчити людину на все життя неможливо не тільки в гарній школі, а й у найкращому університеті. Тому що отримані у навчальному закладі знання не будуть обов'язково актуальними в житті й навпаки – обов'язково з'являться нові знання, без засвоєння яких фахівець не буде ефективним та й взагалі людина не зможе бути сучасною часу

нових знань, тобто втратить конкурентоспроможність. Що ж робити?

Безумовно, слід змінювати функції навчального процесу в школі та інших освітніх закладах. *Традиційно він зорієнтований на отримання, в кращому випадку творче засвоєння, суми знань тими, хто навчається.* І, власне, у відповідь на запитання „яка школа краща?“, практично у ста відсотках відповідей ми почуємо: та, що дає кращі знання. І на певному історичному етапі ця відповідь була правильною. Але не сьогодні. Нині ця відповідь правильна лише частково. Творче засвоєння певної суми знань залишається важливою функцією сучасного навчального процесу. Правда й у виконанні цієї функції є ряд проблем. Серед них ми назвемо окремі: це недостатньо чітке виокремлення саме базових знань, намагання добитися засвоєння, а то й механічного запам'ятовування учнем інформаційного супроводження базових знань, яке є швидкозмінюваним і другорядним, що, з одного боку, непомірно розширює обсяг матеріалу, який змушений засвоювати учень, веде до його перевантаження, а, з другого – розчиняє базові знання у другорядній інформації, нівелює їх, що негативно позначається на пізнавальній діяльності й розвитку особистості. Ще одна проблема – неповна відповідність базових знань, сформульованих у програмах і підручниках, сучасним досягненням науки. Назвемо в якості прикладу практичну відсутність в діючих програмах і підручниках знань із нанотехнологій, які повинні вивчатися в школі як основні. Те ж саме можна сказати про біотехнології, як і про сучасні досягнення біології взагалі. Тому створення нових навчальних програм та підручників при переході до нового змісту навчання, окрім інших завдань, потрібно усунути ще й ці недоліки.

Поряд із засвоєнням базових знань перед сучасною освітою все більше постає завдання навчити учня самостійно оволодівати новими знаннями та інформацією, навчити навчатися,

виробити потребу в навчанні впродовж життя.

Людина розумна у XXI столітті – це людина, що постійно навчається. Людина, для якої отримання знань стає сутнісною рисою способу життя. Таку людину повинна формувати вже школа, а створити умови для безперервної освіти впродовж життя повинні суспільство й держава. Слід налагодити сучасну й ефективну систему освіти дорослих, яка б передбачала наступне: спеціальні навчальні установи, як, наприклад, систему післядипломної освіти педагогів, яка включає інститути післядипломної освіти в кожному регіоні України, а очолює її Центральний інститут Національної академії педагогічних наук України; освітні послуги дорослим повинні надавати університети, започаткувавши різноманітні навчальні програми – від одностипенних до багатомісячних; саме для дорослих найбільш ефективним може бути дистанційне навчання із використанням сучасних інформаційних технологій; освітньо-пізнавальні передачі, а то й спеціальний канал повинні бути постійно на національному телебаченні й радіо; держава повинна заохочувати просвітницьку діяльність громадських організацій і взагалі підтримувати розповсюдження знань в країні. Поки що цього немає.

Свідченням нехтування з боку держави проблемою розповсюдження знань є відмова впродовж багатьох років у наданні пільг вітчизняному книговидавництву (і це за умови, що сусідня держава, Росія, такі пільги надає вже багато років), що робить нашу книгу не конкурентоздатною навіть на власному ринку.

У сучасних умовах суттєво актуалізується ще одна функція навчального процесу – навчити людину використовувати отримані знання у своїй практичній діяльності – професійній, громадсько-політичній, побуті та ін. Поки що, на превеликий жаль, засвоєння знань тим, хто навчається, часто, свідомо чи ні, зорієнтоване на досягнення „тактичної мети” – успішно скласти іспит чи залік, по

суті, ця мета набуває і стратегічного забарвлення. Тобто, знання заради успішної оцінки в заліковій чи табелі. При такому підході людина і знання найбільше зближуються в момент іспиту, але потім швидко й назавжди взаємно віддаляються. Практично втрачається зміст навчання, засвоєння знань. Вихід тут один – позбутися формального підходу в навчанні, перетворити навчальну діяльність в органічне засвоєння знань в якості методології, бази, основи діяльності людини в різних сферах життя. Тобто знання як *органічна, сутнісна складова особистості, що визначає її поведінку і характер її дій*. І цього ми зможемо досягти лише за умови суттєвої перебудови самого викладання знань. Мабуть, найбільш яскравим прикладом хибності нашої освіти є викладання іноземних мов, в усякому разі, в минулі часи. Кожен із нас, представників старшого покоління, вчив мову п'ять чи десять, а то й більше років, але далеко не всі можуть продемонструвати уміння спілкуватися нею. І причина тут не тільки у відсутності мовного середовища, не тільки у недостатності стимулів до вивчення мови в закритому суспільстві, а й у тому, що викладання мови не носило послідовного практичного характеру. Ми отримували знання про мови, нам викладали граматику іноземної мови у всій її багатоманітності, але нас не вчили самій мові, мовленню як такому. Тобто вивчення іноземної мови не мало за мету практичне володіння мовою. На жаль, вивчення іноземної мови є не виключним, а найбільш яскравим прикладом відсутності практичної цілі у вивченні навчальної дисципліни. Якщо придивитися уважно, ми бачимо подібні недоліки у вивченні математики, коли учні не можуть застосувати знання для аналізу конкретної, особливо нетипової ситуації, а також при вивченні історії, коли самі соціалісти стають знання про дату події (наприклад, військової операції), її перебіг, і повністю нехтується аспект використання знання

історії для аналізу учнями сучасних подій в суспільстві. Подібні недоліки є типовими і для інших предметів, практично для освіти в цілому. І не тільки середньої, а й професійно-технічної та вищої.

Все це набуває особливої загрози в умовах, коли людство рухається до нової якості суспільного розвитку – суспільства знань. Дуже часто можна зустріти зведення поняття „*суспільство знань*” до виключно чи переважно його інформаційної складової. Але зазначимо, що вирішальним чинником суспільства знань буде Людина. Людина, що здатна діяти на основі отриманих знань, на основі практичного їх використання. Сформуємо таку людину через освіту – будемо мати перспективу утвердити знаннєве суспільство, діяльність якого в цілому і в різних сферах зокрема буде організовано на основі знань.

Успішна реалізація українською освітою вищезазначених функцій, поряд зі здійсненням інших назрілих перетворень, дозволить *сформувати людину з інноваційним типом мислення, інноваційним типом культури, готовністю до інноваційного типу діяльності, що стане адекватною відповіддю на перехід цивілізації до інноваційного типу розвитку*. Лише сформувавши інноваційну особистість, здатну до творення змін і сприйняття змінності, ми зможемо стати конкурентоспроможною нацією. Тому що змінність перестає бути виключенням, а стає правилом, сутнісною рисою функціонування суспільства і кожного його члена зокрема. І відоме побажання, яке висловлювали, бажаючи негарного, щоб ти жив в епоху змін, перестає бути винятковим, і об'єктивно стає правилом для кожного в XXI столітті. Змінність як сутнісна риса способу життя людини стає закономірністю. І українське суспільство, й освіта зокрема покликані підготувати людину до життя в нових умовах, сформувати людину інноваційну.

САМОДОСТАТНЯ ДЕМОКРАТИЧНА ОСОБИСТІТЬ

Сучасне суспільство, з одного боку, вимагає все більш глибокого особистісного розвитку людини, а з іншого – створює все ліпші передумови для цього.

Якщо визначати основні причини названих тез, то слід зазначити, що процес глобалізації, який до того ж супроводжується розвитком сучасних інформаційних технологій, суттєвим чином, буквально на порядки, збільшує комунікаційне середовище, в якому живе і функціонує людина. За порівняно короткий історичний період комунікативне середовище людини стало невпізнаним. Якщо в обшинній Росії й колгоспному селі Радянського Союзу людина спілкувалась у вузькому середовищі невеликого населеного пункту, отримуючи в другому випадку інформацію ззовні через одну програму радіо і єдину газету, бо всі вони були схожими, то в сучасних, тим більше майбутніх умовах, людина отримує нескінченну множину інформаційних впливів з усього світу, вступає у відносини і контакти з громадянами своєї та інших країн. Ці впливи за змістом, орієнтацією не тільки різноманітні, а й часто суперечливі, протилежні, що суттєвим чином ускладнює визначення самостійної позиції людини. *Тобто для того, щоб залишатись собою, а тим більше ефективною в багатоманітному полі спілкування і впливів, людина повинна бути значно більш розвинутою як*

САМОДОСТАТНЯ ОСОБИСТІТЬ ТА СОЦІАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Так, для демократичності країни важливо яким є президент держави, який склад парламенту і характер законів, що приймаються ним, з представників яких політичних сил і з якими особистісними здібностями складається уряд і т. ін. *Але дійсну демократичність суспільства, врешті-решт, визначає ступінь самодосконалості громадян, їх здатність до самостійної й усвідомленої дії, в тому числі і раціонального, з огляду демократичності, формування владних структур різних рівнів у державі.* Тому навчально-виховний процес в освітніх закладах, як і соціальне середовище в суспільстві в цілому, повинні бути максимально зорієнтовані на формування розвинутої, самодостатньої особистості. А проблем тут поки що багато.

Освіта в Україні, як і в будь-якій іншій країні, нерозривно пов'язана з суспільством, його традиціями і цінностями, і тому зберігає багато рис минулого. На превеликий жаль, толерантне ставлення до особистості, турбота про утвердження її самодостатності не було, кажучи дуже м'яко, сильною стороною а ні в часи царської Росії, а ні в період Радянського Союзу. Навпаки, нехтування правами людини, а іноді і її життям (свідченням чого є хоча б голодомор в Україні в тридцятих роках), було природним і логічним для суспільства минулого. Ці особливості суспільних відносин перейшли до вітчизняної освіти і склали сутнісну основу відносин в навчальних закладах. І хоча за роки незалежності відбулася певна демократизація атмосфери в освітніх закладах, на превеликий жаль, прояви репресивної, авторитарної педагогіки, суб'єктно-об'єктний тип взаємовідносин того, хто навчає і того, хто навчається, коли перший є активним суб'єктом, а другий пасивним об'єктом, ще є досить поширені. В результаті, часто формується не самодостатня особистість, а несамостійна людина, людина-прислужанець, людина, що діє за принципом „*чего изволите*”. Подібний тип відносин слід залишити в минулому якнайшвидше. Це не стільки потрібно для освіти, скільки для суспільства. Не зробивши цього, ми ніколи не будемо мати сталого демократичного суспільства і цивілізованої ринкової економіки. Тому що *дитина, перебуваючи десять і більше років в авторитарному середовищі школи, ставши дорослою, навіть несвідомо буде вимагати і творити авторитарне, а не демократичне суспільство.* Так для вчителів особливо неефективного, якого не шанують діти, працювати в умовах демократії, толерантної педагогіки і рівноправних суб'єктно-суб'єктних відносинах із учнями значно складніше. Але для чого дорога, яка не веде до храму, для чого навчання, що не формує особистість?

Освіта повинна готувати демократичну людину, яка б органічно, всією своєю сутністю, а не за покликом поводитись, прагнула демократичного суспільства і була нездатною жити в авторитарних суспільних відносинах. Не змінивши відносини в школі на толерантні, ми ніколи не змінимо українського суспільства, не будемо мати сталої й ефективної демократичної системи. Не будемо мати ефективної економіки, бо сучасні науково-інформаційні технології дієві лише в демократичному суспільному просторі.

ДИТИНОЦЕНТРИЗМ

У сучасних умовах стає очевидним, що сенсом і основним показником прогресу людства є розвиток кожної окремої людини на основі її здібностей. До того ж це головний важіль подальшого прогресу суспільства, особливо в умовах переходу до науково-інформаційних технологій, а потім і суспільства знань, де успіх у виробництві і життєдіяльності буде залежати, перш за все, від розвитку людини. У зв'язку з цим суттєво актуалізується завдання не тільки з огляду інтересів окремої людини, а й суспільства в цілому: якомога ближче наблизити навчання і виховання кожної дитини до її сутності, здібностей і особливостей. На наш погляд, цей принцип повинен бути визначальним при проведенні будь-яких змін в освіті. Бо саме він дозволить досягти найвищої якості освіти і, що надзвичайно важливо, не всупереч природі кожної дитини, а завдяки її пізнанню і розвитку.

І тут на перший план в сучасній освіті висувається принцип дитиноцентризму, але не в значенні уваги до дитини як такої, до дитини абстрактної, узагальноної, а до конкретної дитини із її сутнісними характеристиками. Це важливо на всіх етапах освітньої діяльності – від дошкільця, через школу, профтехзаклад і університет.

Це набагато складніше для вчителя, але це єдиний шлях формування людиноцентриского, гуманного, демократичного й ефективного сучасного суспільства, не кажучи про те, що це єдиний шлях до щастя кожної людини. Власне кажучи, вчитель разом з батьками повинен допомогти дитині самопізнати і саморозвинути себе і тоді, ставши дорослою, людина найбільш повно себе самореалізує, забезпечивши і власний успіх, бо вона буде займатися улюбленою справою і робити це фахово, і забезпечити несуперечливий та динамічний розвиток суспільства.

Перехід до нового змісту та професійної старшої школи передбачає зміни в напрямку утвердження дитиноцентризму. Серйозні можливості для індивідуалізації навчання виникають у профільній старшій школі, де є можливість врахувати індивідуальні потреби дитини. Формування індивідуальної траєкторії пізнання в університетах передбачено також вимогами Болонського процесу. Подібні підходи відпрацьовуються і в системі профтехосвіти.

Але цього не досить. Потрібно змінити взаємовідносини вчителя і учня (професора і студента). *Вчитель повинен перестати бути над учнем, перестати жорстко регламентувати і однозначно визначати його розвиток і пізнання, а стати ніби поряд з ним, допомагаючи кожній дитині зконструювати і реалізувати оптимальний шлях пізнання і розвитку на основі індивідуальної сутності.* Тим більше, що час об'єктивно вимагає зміни ролі й місця вчителя в навчальному процесі. В силу ряду причин і, перш за все, нових інформаційних технологій вчитель все більше перестає бути єдиним чи головним джерелом знань для учня. Він повинен стати поряд з учнем, бути його партнером у навчанні і розвитку. На допомогу вчителю повинні прийти шкільні психологи, які б створювали психолого-педагогічний портрет кожної дитини, знайомили з ним кожного вчителя, що приходить у клас, відслідковували зміни, що відбуваються з дитиною і т. ін.

В останні роки збільшилось число психологів у школі, більш ефективно діє підпорядкований Міністерству освіти і науки та Академії педагогічних наук України Науково-практичний центр психології, але повноцінної системи психологічної, а тим більше психолого-методичної служби в освіті, яка б опікувалась і здоров'ям дитини, немає. Більш кваліфіковану психологічну підготовку повинні мати вчителі, майстри, як нині діючі, так і майбутні, для чого слід внести відповідні корективи в навчальний процес педагогічних університетів.

особистість, бути самодостатньою особистістю.

Наступною причиною необхідності поглиблення особистісного розвитку людини, формування самодостатності особистості є об'єктивно обумовлений у світі, і, зрозуміло в Україні, процес зростання демократичності суспільства. Цей процес, в свою чергу, викликаний різноманітними причинами серед яких: необхідність регулюючих, управлінських дій в масштабах людства, що обумовлено глобалізацією і зростанням цілісності світу; створення регіональних організацій держав, яким добровільно передані ряд функцій держав; необхідність демократичної загальної атмосфери для розвитку сучасних науково-інформаційних технологій; потреба, врешті-решт, у більш розвинутій демократії для більш глибокого розвитку і самореалізації особистості в суспільстві і т. ін. Одним словом, демократизація є необхідною передумовою подальшого прогресу суспільства і людини.

У той же час, головний чинник подальшої демократизації – в розвитку особистості, в її самодостатності, здатності своєю сутністю обумовлювати характер і вищий рівень демократії (див. віз на С. 7).

З метою посилення формування самодостатньої особистості ряд кроків у модернізації освіти було зроблено в останні роки. Введено позитивне дванадцятибальне оцінювання, яке має більше заохочувальних, спонукальних можливостей, ніж попереднє, що мало три позитивні (3, 4, 5) і дві негативні оцінки (1, 2). Відбувається

демократизація відносин учителя й учня та інше. Нові можливості відкриває реалізація Національної стратегії розвитку освіти до 2021 року. Але й зараз турбує ставлення до особистості в суспільстві й у сім'ї. Маємо багато прикладів жорстокого ставлення до дитини, нехтування її думкою, позицією, що, безумовно, негативно позначається на розвитку дитини. Тому демократизація суспільства важлива також з огляду передумов для формування вільної, самостійної особистості.

ЦІННОСТІ

Корективи слід внести і в таку важливу сферу, як формування системи цінностей особистості. Необхідно зрозуміти, що утвердження цінностей, які вже віджили свій вік або завершують його, дуже негативно впливає не тільки на сутність особистості, адекватність її історичному часу, а й, безумовно, на життєвий шлях людини і характер суспільства в цілому. *Формування неадекватних часових цінностей стрипожить людину, викривляє її життєвий шлях і суттєво знижує, а то й взагалі перекреслює самореалізацію.* Особлива актуальність цієї проблеми для нашої країни полягає в тому, що крім причин загальноцивілізаційного характеру, що вимагають змін, їх обумовлюють також українські трансформації, як уже здійснені, так і ті, що будуть реалізовані в майбутньому. Мова йде, перш за все, про створення незалежної держави, перехід до демократії, формування ринкової економіки, утвердження багатоманітного духовного світу і т. п.

Навіть, здавалось би, зрозумілі й вічні категорії отримують нове тлумачення. Скажімо, поняття добра і зла. За багато десятиліть в силу відомих причин в Україні сформовано негативне, засуджуюче ставлення до людей заможних, а тим більше багатих. Разом з тим без утвердження позитивного ставлення до чесно заробленого багатства, віднесення його в громадській думці до категорії „добро”, без відповідного суспільного ставлення

до його носіїв ми не зможемо динамізувати прогрес в країні, утвердити, врешті-решт, цивілізовані ринкові відносини. І, навпаки, законсервуємо ринок у системі координат етапу первісного накопичення капіталу з його несправедливим перерозподілом національного багатства, що, на наш погляд, є найбільшою несправедливістю двадцяти років незалежності з трагічними наслідками для більшості населення України. Бо, як правило, не за талантами й ефективністю діяльності поділене українське суспільство на невелику групу людей дуже багатих і абсолютну більшість бідних громадян. І завдання держави полягає хоча б у тому, щоб максимально наблизити стартові можливості дітей із різних сімей в отриманні освіти та здійсненні перших самостійних кроків у житті.

Необхідно суттєво поглибити і модернізувати економічне мислення в суспільстві, надати можливість молодим людям усвідомити реалії цивілізованих економічних відносин ХХІ століття.

Економічне мислення нині заповнило життя людини в світі. Економічний вимір є закономірним породженням розвитку європейського капіталізму. Але не як експлуататорського ладу, який несе в собі всі жахи тоталітаризму, знущання, війни тощо. Такий образ до цього часу залишається в свідомості багатьох представників старшого покоління, яке виховувалося в умовах „боротьби двох систем”. Швидше за все, більшість із них вже не відмовиться від такого стереотипу.

Молоде покоління, на якому лежить фактична відповідальність за долю країни, в значній мірі перебуває в невизначеності, оскільки політична боротьба, яка не стихає, все ще спрямована проти багатства й олігархів, що уособлюють капіталізм. Крім того, в багатьох лекційних курсах, журнальних і газетних публікаціях можна зустріти запевнення в „антагоністичних суперечностях”, властивих капіталістичному ладу, і, як наслідок, з'являються далеко не оптимістичні

прогнози для людини. Негативну роль продовжують відігравати соціально-популістська риторика і відповідні дії.

Ринкова економіка, на фундаментальних принципах якої побудоване сучасне суспільство, – це не просто товарне обмінно-оцінювальне господарство. А господарство, орієнтоване на прибуток, на збільшення грошей. Метою господарювання стає, насамперед, виробництво матеріальних благ завдяки активності людини, її сутнісних сил. Гроші, а разом з тим і вартість виходять на перший план, саме вони тепер ведуть господарство, а не лише його опосередковують. Економічна детермінація буття, здійснена вульгаризованим марксизмом, перетворенням в ідеологію, насправді спотворювала сутність самого капіталізму. Виділяючи лише його суперечності, вона одночасно робила людину залежною від матеріальних чинників. Можна стверджувати: більшість негараздів, що мають місце в Україні, виникають саме завдяки стереотипам, які все ще існують у свідомості та визначають ставлення до сутності економічного, що складає смисл сучасного життя. Іншими словами, вирішення сучасних проблем навчання і виховання в нашій країні передбачають відхід від світоглядних стереотипів стосовно взаємовідношення людини й економіки, надання останнім дійсного, природного характеру.

Різноманітні зміни, що вимагають ціннісних корекцій в освітньо-виховному процесі, відбуваються у взаємовідносинах людини і держави, людини і світу, держави і світу. Обумовлені вони, перш за все, глобалізацією, хоча нею далеко не вичерпуються. Освіта повинна готувати глобалістичну людину, тобто здатну ефективно жити і діяти в глобальному середовищі. Тут існує надзвичайно широкий спектр завдань: від формування відповідних світоглядних позицій до уміння спілкуватись зі світом, людьми з інших країн, запозичувати їх досягнення. Тим більше, що нині прогрес кожної держави залежить не тільки від власних зусиль громадян, а й від того,

наскільки вони здатні залучати все краще, що є в інших країнах.

Тут потрібно окремо сказати про мови. Не протистояння, не суперечка з приводу того, хто більше мов хоче знати, а здійснення в освіті, а потім і в суспільстві мовного прориву: коли кожен, хто навчається, знав би державну українську мову, російську, англійську чи іншу мову міжнародного спілкування. Нині повинна відбутися своєрідна лінгвізація освіти, а потім і суспільства в цілому.

Важливим є адекватне трактування сутності самої глобалізації. Часто її зводять лише до зближення народів, створення єдиного економічного простору, спільного неба, інформаційного середовища і т. п. Це, безумовно, відбувається. Але поряд з цим глобалізація означає загострення конкуренції між державами-націями, набуття нею глобальних масштабів, поширення не тільки на економіку, а й інші сфери життєдіяльності країн. Тому для кожної країни важливим є гуртування громадян, усвідомлення істинних національних інтересів у кожній сфері життєдіяльності та їх послідовне відстоювання у конкурентних взаємовідносинах з іншими державами. Це особливо важливо для України як держави, що стала самостійним суб'єктом геополітики нещодавно, коли світ був уже поділений на зони впливів традиційними геополітичними гравцями-країнами.

Тому в умовах глобалізації громадянська єдність, національне згуртування, а значить і патріотичне виховання молоді не тільки не втрачає актуальності, а навпаки – є дійсною стратегічним за своїм завданням. Патріотичне виховання важливе не тільки з огляду формування почуттів приналежності до нації, держави, а й має суто прикладний характер, бо веде до національного згуртування, а значить до більш ефективного відстоювання національних інтересів у взаємовідносинах із іншими державами, що є надзвичайно актуальним і призводить, врешті рещт, до більш заможного життя громадян.

Але і розуміння патріотизму на початку XXI століття відрізняється пев-

ними особливостями. Як ніколи раніше, воно передбачає не тільки любов до власного народу, а й повагу до інших, пошанування кожної людини, незалежно від її національності і громадянства. І це слід робити не тільки з огляду гуманізму. Ми живемо в цілісному світі, який перейшов своєрідний рубіж, – з появою ядерної зброї і глобальних екологічних проблем набув

здатності до самознищення. І саме від відносин між народами, державами і конкретними людьми буде залежати існування самого людства, не кажучи вже про характер цивілізації.

Отже, аби підготувати людину до життя в нинішньому столітті, слід сповна усвідомити сутність змін, що привносить новий час, зорієнтувати суспільство і державу на свідоме, послідовне і динамічне їх сприйняття. І, безумовно, готувати людину до життя і діяльності в нових умовах. Це завдання всього суспільства, а особливо освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кремень В.Г. Вхідження людини у світ науки і культури в умовах глобалізації // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. / ред. кол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – К. ; Вінниця: Планер, 2012. – Вип. 29. – С. 7–13.

2. Кремень В.Г. Освіта і суспільство в парадигмі синергетичного мислення / В.Г. Кремень // Педагогіка і психологія. – 2012. – No2. – С. 5–11. – Бібліогр.: 9 назв.

3. Кремень В.Г. Людина в трансформаціях «економізму»: утопія і реальність // Екзистенційні виміри філософсько-антропологічного пізнання: творча спадщина В. Шинкарука: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 14 квіт. 2011 р., [Київ] / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Т-во «Знання» України, Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України, Ун-т сучас. знань. – К., 2011. – С. 11–17. – Бібліогр.: с. 17 (5 назв).

4. Кремень В.Г. Людиноцентризм як стратегія національного освітнього простору // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. / Ін-т інновац. технол. і змісту освіти, Акад. міжнар. співробітництва з креативної педагогіки. – К.; Вінниця, 2011. – Вип. 67, ч. 1. – С. 7–11. – Бібліогр.: с. 10–11 (7 назв); Вип. 69, ч. 1. – С. 9–13. – Бібліогр.: с. 13 (7 назв).

5. Кремень В.Г. Людська діяльність як об'єкт філософської рефлексії // Філософія і сучасність. – 2011. – Вип. 6. – С. 6–11.

6. Кремень В.Г. Філософсько-методологічні засади модернізації освіти // Сучасна українська філософія: традиції, тенденції, інновації: зб. наук. праць / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2011. – С. 150–160. – Бібліогр.: с. 159–160 (4 назви).

Василий Кремень

Качественное образование и новые требования времени

В статье обобщивается главное задание всего общества и особенно образования – подготовка человека к жизни и деятельности в новых условиях, человека инновационного, демократического, самодостаточного. Акцентируется принцип детоцентризма в значении внимания конкретному ребенку с его существенными характеристиками.

Также автор предлагает способ избавления от формального подхода в обучении: превратить учебную деятельность в органическое усвоение знаний в качестве методологии, основы деятельности человека в разных сферах жизни.

Ключевые слова: сущность изменений нового времени, новые образовательные задачи, востребованные типы личности: инновационный человек, самодостаточный; принцип детоцентризма, знание как сущностная составляющая личности.

Vasyl Kremen

High Quality Education and New Requirements of Time

In the article the main task of our society and education especially is substantiated as a preparation of a person for life and activities in new circumstances.

Special attention is paid to upbringing innovative, democratic, independent and self-sufficient person. Emphasis has been given on the child-centered education. The child should be respected, as he is with all his abilities and drawbacks.

The best cure for the formal approach in education is proposed as transforming educational activities into the organic mastering of knowledge as methodology, the base of a person's activities in different spheres of life.

Key Words: essence of changes of a new time, new educational tasks, types of personality: an innovative, democratic, independent and self-sufficient person; child-centered education, renewed semantics, knowledge as the essential components and aspects of personality.